

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Dnr: N2016/06470/FF

Betänkandet Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72)

Region Norrbotten yttrar sig härmed gällande Entreprenörskapsutredningens betänkande "Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet" (SOU 2016:72)

SAMMANFATTNING

Regeringen tillsatte i februari 2015 utredningen Utveckling av innovations- och entreprenörskapsklimatet i Sverige med målet att identifiera hinder och möjligheter samt lämna förslag på åtgärder att förbättra och utveckla innovations- och entreprenörskapsklimatet i Sverige. Under arbetets gång har sex underlagsrapporter samt två delrapporter kopplat till utredningen framställts.

Region Norrbotten anser i sin samlade bedömning att betänkandet på ett ambitiöst och förtjänstfullt sätt träffar rätt i sin analys över de strukturella utmaningar som landet står inför. Samtidigt är Regionen kritisk över att betänkandet alltför ensidigt fokuserar på det urbaniserade entreprenörskapets problembild. Detta är betydelsefullt eftersom utmaningarna i de befolkningstäta områdena av riket bitvis skiljer sig kraftigt åt från de villkor som råder för motsvarande entreprenörer och innovatörer verksamma i glest befolkade områden. Det är av stor vikt att föreslagna åtgärder och främjandeinsatser anpassas till att stödja entreprenörs- och innovationsklimatet i hela landet. Samtidigt som initiativet om fossilfri fordonsflotta till år 2030 är ett viktigt klimatpolitiskt steg, är det för Norrbottens vidkommande med ett entreprenörsklimat som präglas av stora geografiska avstånd till marknaden och ökande gränsterritoriell handel inom Barentsområdet, centralt att inte försämra villkoren ytterligare i form av vägslitageskatt och sänkta transportstöd.

YTTRANDE

Regionens yttrande utgår från Del 1 av betänkandet. Dispositionen följer huvudsakligen utredningens direktiv om fem tematiska områden varifrån analys och förslagsställande utgår. De tematiska områdena belyses med regionalt fokus på Norrbottens utmaningar.

1. Svenska ramvillkor i en global förändringskontext

Betänkandet beskriver hur Sverige står inför en rad globala utmaningar. Det handlar om utveckling av nya sociala eller tekniska lösningar, som varken enskilda aktörer eller branscher har förutsättningar att hantera. Därför kan strategiska satsningar, nationella prioriteringar och koordinering av samverkansaktiviteter spela en viktig roll. Sådana satsningar och prioriteringar bör utgå från och koordineras med de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Betänkandet menar vidare att Sverige bör fokusera på ett fåtal områden där landet förväntas ha komparativa fördelar eller där behovet är särskilt uttalade i ett nationellt perspektiv.

Ur ett Norrbottensiskt perspektiv ser Region Norrbotten ett stort behov av innovation och entreprenörskap inom områdena vård, hälsa och omsorg. Detta främst på grund av den demografiska utvecklingen. Regionen menar också att länet har goda förutsättningar att skapa komparativa fördelar inom områdena klimat, miljö och energi. Migration är ytterligare ett viktigt område för länet då Norrbotten är en gles befolkad region och saknar den befolkningskritiska massan. Möjligheterna för gränsöverskridande affärer och samarbeten mellan olika aktörer inom forskning, näringsliv, offentlig- och ideell sektor är därmed viktig för regionens utveckling samt konkurrenskraft. För att kunna kommersialisera nya produkter eller tjänster behöver samverkan mellan företagen i länderna utvecklas i än större utsträckning. Det är därför oroväckande då aktuella mätningar av företagsklimatet¹ i länet anger att finns relativt goda förutsättningar för innovation och entreprenörskap, men de offentliga aktörernas attityd tillsammans med allmänhetens inställning upplevs försvåra klimatet. I detta sammanhang anser Region Norrbotten att betänkandet i sin helhet genom att fokusera på det urbaniserade entreprenörskapets problembild, inte bidrar till att främja entreprenörskapet i gles befolkade områden.

Från regionens näringsliv finns ett ökat behov av rådgivning för att kunna göra affärer över landsgränserna. Några av frågorna som berörs inom gränshinderproblematiken är export- och anbudsrelaterade, samt ägandet av företag. Region Norrbotten har uppmärksammat att företag på Nordkalotten vill kunna äga företag i alla tre länder för att kunna vara konkurrenskraftiga. Idag finns inga regler för gränsöverskridande ägande av företag. För att Sverige ska kunna främja handeln och arbetskraftens rörlighet i de nordiska länderna behöver lagstiftningen harmoniseras.

Eftersom innovationsprocesser utvecklas i relationer mellan individer, företag och andra organisationer är systemperspektivet viktigt för att förstå hur innovationer kan uppstå och hur de är beroende av ramvillkorens utformning. För att Sverige ska kunna behålla och utveckla positionen som en stark entreprenörs- och innovationsekonomi krävs att alla delar av landet kan bidra med sina styrkor. Detta ger förutsättningar att få fram långsiktigt konkurrenskraftiga företag med tillväxtambitioner vilket i sin tur ger Sverige bättre möjlighet att bidra till att hållbarhetsmålen i Agenda 2030 nås.

¹<https://www.svensknaringsliv.se/fragor/foretagsklimat/>, 2016-11-17.

I syfte att nå ökad internationell konkurrensförmåga pekar betänkandet på behovet av ett särskilt organ som ägnar sig åt omvärldsbevakning. Utredningen föreslår att ett sådant organ inrättas vid Regeringskansliet. Region Norrbotten menar att en framgångsrik omvärldsbevakning inom de ovan angivna områdena också kräver analys på regional och lokal nivå. Därför menar Regionen att en funktion för omvärldsbevakning och omvärldsanalys bör inrättas på regionerna pga. det regionala utvecklingsansvaret. Detta skulle ge Regeringen och regionerna ett bättre och mer differentierat beslutsunderlag för att säkerställa att den entreprenöriella dynamiken upprätthålls i landet och regionerna och skapar en dynamik mellan den regionala nivån och den nationella nivån.

2. Möta Samhällsutmaningar med entreprenörskap och innovation

Klimat, miljö och energi

För Sveriges del handlar arbetet med cirkulär ekonomi inledningsvis om att intensifiera arbetet med harmonisering samt uppföljning av efterlevnaden av regelverk med ökad ambition om återvinning. Utredningen presenterar förslag på att ändra reglerna för producentansvar, reducera hinder för entreprenörskap inom vissa områden samt koppla vissa främjande insatser till krav på klimatsmarta lösningar (till exempel transportbidrag).

Region Norrbotten vill påpeka att en polluter pays-lösning vad gäller transporter, och differentiering av transportbidraget, riskerar att slå hårt mot Norrbottniska företags konkurrenskraft. För att en sådan lösning ska fungera på ett tillfredsställande sätt krävs att det finns tillgång till alternativa bränslen och transportmedel i alla delar av landet, även i glesbygd.

Utredningen föreslår att transportstödet ska villkoras av krav i syfte att minska koldioxidutsläppen. Region Norrbotten anser att konsekvenserna av eventuella villkorsjusteringar för transportstöd noga bör analyseras innan dessa justeringar görs. Målet om en fossilfri fordonsflotta år 2030 är ett klimatpolitiskt viktigt steg, men behöver samtidigt avvägas mot entreprenörskapsklimatet i hela landet. Ofta finns inte alternativa transportsätt eller en infrastruktur uppbyggd för alternativa transportsätt. En felriktad åtstramning skulle innebära att företagande omöjliggörs på vissa orter.

Samhällsekonomi i fokus

För att klara av samhällsutmaningarna behöver Norrbotten bygga upp internationella samarbeten med aktörer som har kompetenser som kompletterar de svenska styrkeområdena. Region Norrbotten instämmer med betänkandet att åtgärder som finansieras av offentliga medel ska vara samhällsekonomiskt motiverade. För att säkerställa detta behövs en tydlig ansvarsfördelning mellan nationella och regionala aktörer där hela kedjan i främjandet måste beaktas; från uppföljbara mål till den samhällsekonomiska effekten.

Regionen är positiv till betänkandets förslag om att kartlägga regionala strukturer, funktioner och kompetenser som behövs för ett likvärdigt och framgångsrikt genomförande. Region Norrbotten delar också betänkandets uppfattning om att delegering av program bör åtföljas av en konsekvensanalys med utgångspunkt i regionala förutsättningar och behov av kompetens och finansiella medel för genomförandet. Region ser därför positivt på förslaget att ge Tillväxtanalys i uppdrag att ta fram en modell för samhällsekonomiska kalkyler av främjandeinsatser. Region Norrbotten förordar en fortsatt fokusering av statens

finansieringsinsatser till tidiga skeden och där branschmässiga eller geografiska begränsningar undviks.

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och rekrytering av kompetens

Regionen delar betänkandets slutsats om att en väl fungerande bostadsmarknad är centralt för innovationsdrivna miljöer och för entreprenörernas möjligheter att utveckla sina idéer. Bostadsbrist och rekryteringsproblem ger konsekvenser för småföretagandet och entreprenörskapet på regional nivå vilket även för med sig konsekvenser på hela samhällsekonomin. Det är därför med tillförsikt som regionen stödjer betänkandets förslag att regeringen bör verka för en blocköverskridande överenskommelse vad gäller bostadspolitik.

Region Norrbotten delar däremot inte betänkandets uppfattning att bostadsbristen i första hand är ett storstadsproblem. Det är ren okunskap. Av Norrbottens totalt 14 kommuner bedömer tio av dessa i den årliga bostadsmarknadsenkät² som Region Norrbotten genomför att det råder bostadsbrist i centralorterna/tätorterna. Detta motsvarar ca 84 procent av Norrbottens befolkning.

3. Kunskapsuppbyggnad, entreprenörskap och innovation

Digitaliseringens möjligheter för regionalt entreprenörskap

Ökad digitalisering skapar ytterligare möjligheter för entreprenörskap och innovation i hela Sverige. Den starka urbaniseringen i Sverige påverkar inte bara storstadsmiljöerna i Malmö, Göteborg och Stockholm. För att behålla ett konkurrenskraftigt näringsliv i Norrbotten så är det nödvändigt att bredda den industriella basindustrin till fler branscher och nya industrier.

Datahantering är en starkt växande bransch med en kraftig förändringstakt. Företagsfrämjande företag och organisationer behöver vara flexibel och kunna hantera snabba förändringar för att hantera affärsidéer inom nya näringar. I denna tid av hög förändringstakt är det viktigt att regionerna är öppna och mottagliga för förändring. Region Norrbotten måste tidigt se områden där nya näringar kan växa fram som t.ex. inom datahallsetableringar, spelutveckling eller förädling av datahantering. Entreprenörer måste få hjälp att gå från att bara jobba med marknadsutveckling och hitta fler kunder till ny affärsutveckling och hitta nya affärsmodeller och nya sätt att skapa ekonomiska bärkraftiga företag.

Innovation och entreprenörskap kopplat till universitet och högskola

Betänkandet ägnar ett stort utrymme åt den institutionella utvecklingen av innovation och entreprenörskap som bedrivs vid landets universitet och högskolor. Region Norrbotten anser att det saknas ett strategiskt innovationsområde; "Rymden" som också borde ingå i de redovisade samhällsutmaningarna. Rymdverksamhet har stor och växande betydelse i samhället, både internationellt och nationellt. Forskning i och om rymden ger ny kunskap om frågor kring livets ursprung och förutsättningar i vårt eget och andra planetsystem. Rymdteknik används av myndigheter, företag och privatpersoner inom områden som transport/logistik, miljö, klimat, finansiella transaktioner och kommunikation. Avancerad kunskap och teknik som ursprungligen är utvecklad för de extrema krav som rymdverksamheten ställer överförs regelbundet för användning inom andra samhällsområden och kommersiella tillämpningar och produkter.

² Länsstyrelsen Norrbotten (2016). Bostadsmarknadsenkät.

Region Norrbotten anser centralt att ge förutsättningar för att Esrange i Kiruna ska kunna sända upp bland annat satelliter i omloppsbanan från deras station. Detta för att Esrange ska kunna erbjuda Europa ett avancerat rymdcenter med ett brett utbud av infrastrukturtjänster till det internationella forskningssamhället. Investeringen kan bidra till EU:s ambition om ett europeiskt oberoende tillträde till rymden.

4. Främjandet av entreprenöriell dynamik

Betänkandet skriver att det enligt Riksrevisionen finns målkonflikter i regeringens riktlinjer för marknadskompletterande insatser. Det ska enligt Riksrevisionen vara en konflikt mellan utbud av riskkapital i tidiga utvecklingskedan och att kapital allokeras till vissa geografiska områden. Regionen delar inte dessa argument. Ett skäl till varför kapital allokeras till glesbygdsmråden är att det är svårt för entreprenörer att ordna kapital. Att allokera medel till vissa geografiska områden skapar förutsättningar för entreprenörer i hela Sverige att i tidiga investeringskedan utveckla sina idéer.

På motsvarande sätt avstyrker Region Norrbotten bestämt betänkandets förslag att ta bort/undvika geografiska indelningar av de marknadskompletterande insatserna. Anledningen är att detta skulle påverka företagandet i glesbygd mycket negativt. Evidens hämtar Regionen från Norrbottens breda erfarenhet av kontakter med och medfinansiering av företag i länet. Att undvika branschmässiga begränsningar är däremot positivt.

Region Norrbotten anser att stöd- och främjandeinsatser ofta är avgörande för möjliggörande av utveckling och marknadsintroduktion av innovationer. I utredningen beskrivs det att drivkraften bland entreprenörer sällan är stöd – eller främjandeinsatser. Detta, menar Region Norrbotten behöver inte utesluta att stöd – eller främjandeinsatser ofta är en förutsättning för att tillväxt ska kunna skapas eller att innovationer ska kunna utvecklas och marknadsintroduceras. Inte minst i landets glesbefolkade områden.

I sammanhanget påpekar Regionen återigen att entreprenörskapet inte är en fråga enbart för de urbaniserade befolkningsområdena. Entreprenörskap har också en stor inverkan på Sveriges landsbygd. Nästan 95 av 100 arbetsställen i Sverige har färre än tio anställda och på Sveriges glesbygd har detta stor betydelse³. Vill regeringen stimulera entreprenörskapet i hela Sverige behöver regeringen skapa sig en förståelse för entreprenörer även i landsbygd och glesbygd som bitvis skiljer sig kraftigt från villkor i urbana miljöer.

Maria Stenberg

Region Norrbotten

³ Lithander (2005). Gränslandets ekonomi och entreprenörskap – en studie av småföretagande i glesbygd. Centrum för arbetsmarknadspolitisk forskning, Växjö universitet.